

ΝΕΣΤΩΡ Ε. ΚΟΥΡΑΚΗΣ
Καθηγητής Νομικής Σχολής Αθηνών, Αντιπρόεδρος ΕΣΡ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ
ΤΩΝ «ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ» ΜΕ ΑΘΕΜΓΙΑ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ανάτυπο από το «ΔΙΚΑΙΟ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ»

Τεύχος 3/ Έτος 2008

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΛΕΒΕ

Μαυρομιάλη 23, 106 80 Αθήνα • Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

Αποκάλυψη των «σκανδάλων» με αθέμιτα τεχνολογικά μέσα και προστασία της αξίας του ανθρώπου*

«... στις περιπτώσεις ραδιοπλεοπικών μεταδόσεων, η κρυφή κάμερα, η υποκλοπή τηλεφωνικών συνδιαλέξεων και τα άλλα αθέμιτα τεχνολογικά μέσα πρέπει να αντιμετωπίζονται με αυστηρότητα, λόγω της σοβαρής και συχνά ανεπανόρθωτης βλάβης που επάγονται στην ανθρώπινη προσωπικότητα και αξιοπρέπεια, να επιτρέπονται, δε, μόνο κατ' απόλυτη εξαίρεση και εφόσον συντρέχουν σωρευτικά δύο προϋποθέσεις, δηλ. (α) σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 1 του Συντάγματος, «για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων» (π.χ. αποκάλυψη σοβαρών υποθέσεων διαφθοράς) και (β) εφόσον, πριν από οποιαδήποτε μετάδοση, τεθεί το περιεχόμενο της κρυφής κάμερας ή της τηλεφωνικής υποκλοπής υπόψη των αρμόδιων δικαστικών και εισαγγελικών αρχών, ώστε, παράλληλα, να γίνει πλήρης δικαστική διερεύνηση της υπόθεσης και να αποδοθεί δικαιοσύνη επί τη βάση των εγγυήσεων ανεξαρτησίας και απροσωποληψίας που προβλέπει το Σύνταγμα.»

Νέστωρ Ε. Κουράκης

Καθηγητής Νομικής Σχολής Αθηνών,
Αντιπρόεδρος ΕΣΡ

Δεοντολογίας Ειδησεογραφικών και άλλων Δημοσιογραφικών και Πολιτικών Εκπομπών), σύμφωνα με το οποίο κατά την εφαρμογή του εν λόγω Κώδικα «ισχύει η αρχή της στάθμισης κατά περίπτωση του τυχόν διακυβευόμενου δημοσίου συμφέροντος»: Η αληθής έννοια αυτής

της διάταξης είναι ότι η εν λόγω στάθμιση δεν γίνεται επί ίσοις όροις και ότι μόνο κατ' εξαίρεση και για πολύ σοβαρούς λόγους μπορεί το δημόσιο συμφέρον να προηγηθεί έναντι του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου και της προσωπικής του ζωής (για τα ειδικότερα κριτήρια αυτής της στάθμισης πρβλ. *Ο. Γαρουφαλιά* εις ΔίΜΕΕ 3/2006, 495). Άλλωστε, όπως σημειώνεται στο υπ' αρ. 49/2003 Πρακτικό Συνεδρίασης και Γνωμοδότηση του ΣτΕ (in fine), η εν λόγω διάταξη, με την οποία εισάγεται η «αυτονόμη ρύθμιση» για στάθμιση του δημοσίου συμφέροντος κατά περίπτωση, «δεν προτείνεται νομίμως, διότι δεν περιλαμβάνεται στην απόφαση του ΕΣΡ».

1. Το ισχύον Σύνταγμα τόσο στις γενικές του διατάξεις (άρθρο 2 παρ. 1 και άρθρο 5 παρ. 1), όσο και στις ειδικότερες διατάξεις για επιμέρους δικαιώματα και τη λειτουργία συναφών Ανεξαρτήτων Αρχών (άρθρα 15 παρ. 2, 9Α, 19), ρητά ή και έμμεσα καθιερώνει ως πρωταρχικό, θεμελιώδες και αδιαπραγμάτευτο αξίωμα του δικαιοκρατικού μας συστήματος την αρχή του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου. Επομένως, μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις επιτρέπεται η απόκλιση από τον κανόνα της αρχής αυτής. Τούτο σημαίνει ότι κατά τη σύγκριση της αρχής του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου με άλλες αρχές, όπως αυτή του δημοσίου συμφέροντος, κυρίως σε περιπτώσεις «αποκαλυπτικής δημοσιογραφίας», η οποία ενεργεί με «κρυφή κάμερα» και άλλα αθέμιτα μέσα, δεν γίνεται απλώς στάθμιση συμφερόντων, αλλ' η αρχή της αξίας του ανθρώπου έχει πάντοτε το προβάδισμα και μόνο κατ' εξαίρεση, για πολύ σοβαρούς λόγους, μπορεί να καπιχύσει έναντι αυτής η αρχή του δημοσίου συμφέροντος. Εξάλλου, με βάση το ανωτέρω προβάδισμα που επιβάλλει το Σύνταγμα, θα πρέπει να ερμηνευθεί και το ακροτελεύτιο άρθρο 2 του ΠΔ 77/2003 (Κώδικας

2. Ως προς το είδος και τη σημασία του δημοσίου συμφέροντος που μπορεί να θεωρηθεί ως τόσο πολύ σοβαρό, ώστε να προηγηθεί έναντι της αρχής του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου, κυρίως στην προαναφερθείσα περίπτωση κατά την οποία χρησιμοποιούνται από δημοσιογράφους αθέμιτα τεχνολογικά μέσα (κρυφή κάμερα, υποκλοπή τηλεφωνημάτων, κ.λπ.), κριτήρια παρέχονται από το ίδιο το Σύνταγμα, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, τον Ποινικό Κώδικα και ορισμένους ειδικούς νόμους που ρυθμίζουν τη λειτουργία των Ανεξαρτήτων Αρχών.

Ειδικότερα, το Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 19 παρ. 3 ότι κατά γενικό κανόνα απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων

* Επικαιροποιημένη μορφή μελέτης που παρουσιάστηκε αρχικά στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής των Ελλήνων την 24η Φεβρουαρίου 2005 και αργότερα ως εισήγηση σε Ημερίδα που διοργανώθηκε στη Σπάρτη (21.4.2007) από την Εταιρία Δικαστικών Μελετών και τον Δικηγορικό Σύλλογο Σπάρτης.

που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του ίδιου άρθρου (προστασία απορρήτου επιστολών και ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας) και κατά παράβαση των άρθρων 9 (προστασία απαραβίαστου ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου) και 9Α (προστασία από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, όπως η κρυφή κάμερα, των προσωπικών δεδομένων του ατόμου). Ταυτόχρονα όμως το Σύνταγμα προβλέπει είτε ευθέως, στο άρθρο 19 παρ. 1 για τις τηλεφωνικές υποκλοπές, είτε εμμέσως, στα άρθρα 9 παρ. 1 και 9Α για την «κρυφή κάμερα», ότι νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από τον προαναφερθέντα γενικό κανόνα προστασίας δικαιωμάτων, «για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων» (έτσι ρητά: 19 παρ. 1 Συντ.). Ανάλογες εξαιρέσεις προβλέπει και το άρθρο 8 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΝΔ 53/1974), που αναφέρεται στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Μία συγκεκριμενοποίηση τέτοιων περιπτώσεων προβλέπεται, περαιτέρω, στο άρθρο 177 παρ. 2 ΚΠΔ, σύμφωνα με το οποίο παρανόμως κτηθέντα αποδεικτικά μέσα δεν λαμβάνονται υπόψη από το Δικαστήριο, «εκτός εάν πρόκειται για κακούργηματα που απειλούνται με ποινή ισόβιας κάθειρξης και εκδοθεί για το ζήτημα αυτό ειδικά αιτιολογημένη απόφαση Δικαστηρίου». Εξάλλου, κατά το άρθρο 370Α ΠΚ, όπως διαμορφώθηκε με το άρθρο 6 παρ. 8 Ν 3090/2002 (ΚΝοΒ 50/2002, 2638), η παραβίαση του απορρήτου των τηλεφωνημάτων και της προφορικής συνομιλίας σε συνδυασμό με τη χρησιμοποίηση πληροφοριών ή μαγνητοταινιών ή μαγνητοσκοπήσεων που αποκτήθηκαν με παράνομους τρόπους, «δεν είναι άδικη, εάν η χρήση έγινε ενώπιον οποιασδήποτε δικαστικής αρχής ή άλλης ανακριτικής αρχής για τη διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος, που δεν μπορούσε να διαφυλαχθεί διαφορετικά». Ακόμη, ειδικές εξαιρέσεις από την προστασία του απορρήτου των επιστολών και της τηλεφωνικής και κάθε άλλης μορφής τηλεπικοινωνιακής ανταπόκρισης ή επικοινωνίας προβλέπονται, για λόγους ασφαλείας ή/και για διακρίβωση εγκλημάτων, από τα άρθρα 3 και 4 του Ν 2225/1994 (ΚΝοΒ 42/1994, 858 επ.). Τέλος, και στον νόμο 2472/1997 (ΚΝοΒ 45/1997, 509 επ.) για «την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» επιτρέπεται κατ' εξαίρεση, στο άρθρο 7, η συλλογή και η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων (...), ύστερα από άδεια της Αρχής, όταν συντρέχουν μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες προϋποθέσεις και δη όταν, μ.ά., «η επεξεργασία αφορά δεδομένα δημοσίων προσώπων, [για τη συναφή έννοια των λεγομένων «προσώπων της επικαιρότητας» πρβλ. γνμδ. Ι. Καράκωστα, ΔιΜΕΕ, 2/2005, 24-33], εφόσον αυτά συνδέονται με την άσκηση δημοσίου λειτουργήματος ή τη διαχείριση συμφερόντων τρίτων, και πραγματοποιείται αποκλειστικά για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος». Τέλος, με βάση την ίδια αυτή διάταξη επιτρέπεται η επεξεργασία ευαίσθητων

δεδομένων για λόγους εθνικής ασφάλειας, προστασίας της δημόσιας υγείας κ.λπ., αλλά μόνον εφόσον η επεξεργασία αυτή «εκτελείται από Δημόσια Αρχή».

Επομένως, οι ιδιαίτερα σοβαροί λόγοι για τους οποίους επιτρέπεται κατ' εξαίρεση η χρήση κρυφής κάμερας και η υποκλοπή τηλεφωνικών συνδιαλέξεων χωρίς τη συναίνεση του ενδιαφερομένου μπορούν να συνιστανται εν γένει, αλλ' ενόψει της εκάστοτε ειδικότερης περίπτωσης, μόνο σε λόγους εθνικής ασφάλειας ή σε αποκάλυψη ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, κυρίως κακούργηματικού χαρακτήρα, ή, εφόσον πρόκειται για δημοσιοποίηση από δημοσιογράφο ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, να συνδέονται τα δεδομένα αυτά με την άσκηση δημόσιου λειτουργήματος ή τη διαχείριση συμφερόντων τρίτων από δημόσια πρόσωπα. Ακόμη, για το επιτρεπτό τέτοιων ενεργειών προϋποτίθεται συνήθως η προηγούμενη ενημέρωση ή, ενίοτε, η άδεια δικαστικής ή άλλης αρχής (ειδικότερα για την προστασία του ιδιωτικού βίου στο Διαδίκτυο πρβλ. και τη σχτ. μελέτη Ι. Καράκωστα, ΔιΜΕΕ 1/2004, 54-58).

3. Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και η ιστορικής σημασίας (αστική) απόφαση 1/2001 της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου (ΝοΒ 49/2001, 1803 επ. και Δ 32/2001, 517 επ., με σύμφωνες παρατ. Ευ. Μπέη -πρβλ. Τζ. Ηλιοπούλου-Στράγγα σε ΠΛογ 2002, 2175 επ., 2183, και της ίδιας, Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου, Αθήνα/ Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκκουλας, 2003, 40 επ., όπου και αναφορές στην προγενέστερη νομολογία και βιβλιογραφία). Με την απόφαση αυτή, ρητά έγινε δεκτό ότι «η εν αγνοία (...) και χωρίς τη συναίνεση ενός των συνομιλητών μαγνητοφώνηση ιδιωτικής συνομιλίας ενέχει παγίδευσή του και, συνεπώς, αποτελεί δέσμευση και περιορισμό στην ελεύθερη άσκηση της επικοινωνίας. Γι' αυτό και ασχέτως του χώρου όπου έγινε η συνομιλία, η μαγνητοταινία, στην οποία αυτή χωρίς τη συναίνεση του ετέρου των συνομιλητών αποτυπώθηκε, είναι συνταγματικά απαγορευμένο αποδεικτικό μέσο». Έγινε, επίσης, δεκτό, ότι «εξαίρεση από τον, συνταγματικής ισχύος, κανόνα της απαγόρευσης των εν λόγω αποδεικτικών μέσων ισχύει μόνο χάριν της προστασίας υπέρτερων εννόμων αγαθών, όπως είναι λ.χ. η ανθρώπινη ζωή. Κάθε άλλη εξαίρεση από την ως άνω απαγόρευση, εισαγόμενη τυχόν με διάταξη κοινού νόμου, όπως είναι ο Ποινικός Κώδικας, είναι ανίσχυρη κατά το μέτρο που υπερβαίνει το κριτήριο της προστασίας του υπέρτερου έννομου αγαθού».

4. Παρόμοια κατεύθυνση αλλά με αποκλίσεις ακολουθεί και η μετέπειτα Νομολογία των Δικαστηρίων μας¹: Ο Άρειος Πάγος, σε δύο σημαντικές ποινικές αποφάσεις του δέχθηκε τη χρήση κρυφής κάμερας προκειμένου να αποκαλυφθεί αφενός ένα κακούργημα υπεξαίρεσης από κοινού και κατ' εξακολούθηση, με αντικείμενο ιδιαίτερα μεγάλης

1. Ορισμένες από τις αποφάσεις αυτές τέθηκαν υπόψη μου από τη Δικηγόρο Αθηνών κ. Μαρία Κωστοπούλου, την οποία ευχαριστώ και από τη θέση αυτή.

αξίας που το είχαν εμπιστευθεί στους υπαιτίους λόγω της ιδιότητάς τους ως διαχειριστών ξένης περιουσίας (υπόθεση για το παγκάρι του Ιερού Προσκυνήματος Αγ. Παρασκευής Τεμπών: ΑΠ 1317/2001 ΠΛογ 2001,1822 με κριτικές παρατ. Δημ. Κιούπη) και αφετέρου ένα πλημμέλημα υπεξαίρεσης κατ' εξακολούθηση από υπάλληλο καταστήματος, η οποία αφαιρούσε καθημερινά από το ταμείο χρηματικά ποσά συνολικού ύψους 4.950.000 δρχ. (υπόθεση υπαλλήλου καταστήματος: ΑΠ 874/2004 ΠΛογ 2004,1129). Και στις δύο αυτές περιπτώσεις ο Άρειος Πάγος έκρινε ταυτόσημα ότι η απαγόρευση της, με ειδικά τεχνικά μέσα, αθέμιτης μαγνητοσκοπήσης αφορά πράξεις ή εκδηλώσεις της προσωπικής και ιδιωτικής ζωής των τρίτων, που είναι ικανές να επιφέρουν βλάβη στην προσωπικότητα και να μειώσουν την αξιοπρέπειά τους, αλλά δεν περιλαμβάνει τις πράξεις ή τις εκδηλώσεις τούτων, οι οποίες (...) πραγματοποιούνται στο πλαίσιο των ανατιθέμενων σ' αυτούς υπηρεσιακών καθηκόντων κατά την εκτέλεση τούτων, η οποία ως εκ της φύσεως και του είδους των εκπληρούμενων καθηκόντων υπόκειται σε δημόσιο έλεγχο και κριτική.

Σε μιαν άλλη απόφασή τους (αστικού χαρακτήρα), τα ελληνικά Δικαστήρια δέχθηκαν ότι η βιντεοσκοπήση από δημοσιογράφο και η προβολή ταινίας από τηλεοπτικό σταθμό χωρίς τη συναίνεση του ενδιαφερομένου σχετίζεται με τη γενικότερη συμπεριφορά τούτου (επρόκειτο για τη γνωστή υπόθεση χρήσης ηλεκτρονικών παράνομων παιγνίων από τον βουλευτή Αχαΐας κ. Αλ. Χρυσανθακόπουλο) και ήταν επιτρεπτή, δοθέντος ότι (...) «ανάγεται στην πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού και θεμελιώνεται στη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία και στην κοινωνική αποστολή του Τύπου, στην έννοια του οποίου συμπεριλαμβάνονται και οι τηλεοπτικοί σταθμοί» (ΠΠρΠειρ 706/2003 η οποία -ως προς τη σκέψη αυτή- επικυρώθηκε από την υπ' αρ. 115/2004 απόφαση του Εφετείου Πειραιά, και ΠΠρΠειρ 3117/2005, ΔιΜΕΕ 3/2006,219 επ., η οποία επίσης επικυρώθηκε από την υπ' αρ. 913/2006 απόφαση του Εφετείου Πειραιά). Ακόμη, και πάλι από πολιτικά δικαστήρια, έγινε αρχικά δεκτό ότι ακόμη και ηλεκτρονική ιδιωτική αλληλογραφία η οποία είχε κηθεί από τρίτον (χάκερ) και αφορούσε την κ. Μαργαρίτα Παπανδρέου, δηλ. τη σύζυγο πρ. πρωθυπουργού και μητέρα του τότε βουλευτή και υπουργού κ. Γ. Παπανδρέου, ήταν επιτρεπτό να δημοσιευθεί σε περιοδικό, διότι οι ειδήσεις που περιέχονται σ' αυτήν την αλληλογραφία «άπτονται της λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος και συνεπώς, ως εκ της φύσεως και του είδους τους, υπόκεινται σε δημόσιο έλεγχο και κριτική» (ΠΠρΑθ 65/2004, ΔιΜΕΕ 1/2004,390). Ωστόσο η απόφαση αυτή ανετράπη στη συνέχεια με την υπ' αρ. 9099/2005 απόφαση του Εφετείου Αθηνών (ΔιΜΕΕ 2/2005,561 επ.). Εξάλλου, σε σημαντική απόφασή του, με αφορμή την κύρωση που είχε επιβληθεί την 26.1.2000 από την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων σε δημοσιογράφο για τη δημοσιοποίηση κασέτας με ευαι-

σθητα προσωπικά δεδομένα τραγουδιού κ.λπ. (βλ. ΤοΣ 2000,415 επ.), το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι «η ελευθερία της έκφρασης και διάδοσης των στοχασμών όπως είναι η ελευθερία του πληροφορείν και του πληροφορείσθαι [(άρθρα 5 παρ. 1 και 14 παρ. 1 Συντ.)] δεν περιλαμβάνει και την ελευθερία διάδοσης πληροφοριών, που ανάγονται στην προστατευόμενη από τα άρθρα 2 παρ. 1 και 9 παρ. 1 του Συντάγματος απαραβίαστη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής των προσώπων, στον πυρήνα της οποίας ανήκει προδήλως και η ερωτική τους ζωή» (υπόθεση Κορκοκλή: ΣτΕ 3545/2002, ΤοΣ 2002,911 επ., 921, ΝοΒ 2003,348 επ. με σύμφ. σχόλια Βασ. Βουτσάκη).

5. Από την ανωτέρω Νομολογία των Δικαστηρίων μας προκύπτει, επομένως, ότι η χρήση της κρυφής κάμερας έχει ενίοτε γίνει δεκτή ακόμη και σε αδικήματα πλημμεληματικού χαρακτήρα (υπεξαίρεση κατ' εξακολούθηση), ενώ από την άλλη πλευρά σε επίπεδο αστικού δικαίου, και σε δίκες που έγιναν με πρωτοβουλία των θιγομένων προσώπων, κρίθηκε επιτρεπτή η δημοσιοποίηση συμπεριφοράς μη ποινικώς κολάσιμης αλλά πάντως ελέγξιμης, που είχε διαπιστωθεί με αθέμιτα μέσα και που αφορούσε δημόσια πρόσωπα. Σε κάθε περίπτωση, όμως, ορθά κρίθηκε από το ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, δηλ. το Συμβούλιο της Επικρατείας, ότι δεν επιτρέπεται να γίνεται δημοσιοποίηση θεμάτων που σχετίζονται με την ερωτική ζωή των προσώπων και που αφορούν, επομένως, τον πυρήνα της ιδιωτικής τους ζωής. Ωστόσο, στην τελευταία αυτή περίπτωση θα μπορούσαν, ευλόγως, να υπάρξουν εξαιρέσεις εάν το πρόσωπο του οποίου δημοσιοποιείται η ερωτική ζωή έχει μια ιδιαίτερη επαγγελματική υποχρέωση να τηρεί τους ηθικούς κανόνες και να δίνει παράδειγμα ηθικής ζωής στην κοινωνία, όπως π.χ. οι κατέχοντες τα ύψιστα εκκλησιαστικά αξιώματα (Μητροπολίτες), πολύ περισσότερο μάλιστα αφού, κατά το Σύνταγμα (άρθρο 3 παρ. 1), «η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδας (...) [μέσω των Ιεραρχών της πρέπει να] τηρεί απαρασάλευτα (...) τους ιερούς αποστολικούς και συνοδικούς κανόνες και τις ιερές παραδόσεις».

Εξάλλου, σε απόφαση από 24.6.2004 του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (υπόθεση Καρολίνας του Αννόβερου κατά Γερμανίας, αριθ. αίτησης 59320/2000) κρίθηκε επιτρεπτή η λήψη και δημοσίευση φωτογραφιών χωρίς τη συναίνεση του φωτογραφιζόμενου προσώπου, όταν το πρόσωπο αυτό είναι πολιτικός και ασκεί δημόσια λειτουργία, όχι όμως και όταν απλώς ανήκει σε μία βασιλική οικογένεια, και πάντως θεωρήθηκε ότι οι τέτοιου είδους ερμηνείες συνταγματικών δικαιωμάτων θα πρέπει να έχουν στενό, συστατικό χαρακτήρα [«the Act has to be interpreted narrowly» (σκέψη 72), ΔιΜΕΕ 2/2005,438 επ. και σχτ. σχολιασμός υπό Αθ. Τσεβά, αυτόθι, 347-356 και Ν.Κ. Αλιβιζάτου, ΔιΜΕΕ 2/2005,17 επ., όπου και άλλες συναφείς αποφάσεις: πρβλ. και απόφαση ΕΔΔΑ της 19.12.2006 στην υπόθεση Radio Twist, κατά Σλοβακίας ως προς τη δημοσιοποίηση από ραδιοφωνι-

κό σταθμό υποκλοπείσης συνομιλίας μεταξύ πολιτικών, ΔιΜΕΕ 4/2007,139-142]. Ανάλογα, βέβαια, είχαν γίνει δεκτά από την Ελληνική Νομολογία τουλάχιστον από το 1988: ΕφΑθ 9808/1988 ΝοΒ 36/1988,1664, ΕφΘεσ 3424/1989, Αρμ ΜΓ΄ 1989,1205· πρβλ. και τη νεότερη απόφαση ΠΠρΑθ 2303/2006, ΔιΜΕΕ 4/2007, 67-80, όπου και σχολιασμός από τη Χρ. Α. Βρετιού (για το γενικότερο ζήτημα της λήψης φωτογραφιών και «βίντεο» από τους λεγόμενους «παπαράτσι» βλ. και Ch. Tsiliotis, Die «Paparazzi»- Fotos im Grundrechtsstreit, Athen/Baden - Baden: A. N. Sakkoulas/Nomos, 2000, ιδίως σελ. 111 επ., όπου τα συμπεράσματα).

6. Πάντως, οι ανωτέρω τοποθετήσεις της Ελληνικής Νομολογίας, και ιδίως εκείνες μετά τη θεμελιώδη απόφαση 1/2001 της Ολομελείας του Αρείου Πάγου, δεν μπορούν να γίνουν συλλήβδην δεκτές με βάση την ισχύουσα ειδική νομοθεσία (για το ΕΣΡ: άρθρα 6 παρ. 3, 8 παρ. 1 εδ. β΄ και 9 παρ. 2 και 3 ΠΔ 77/2003) από την Ανεξάρτητη Αρχή του Εθν. Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης (και τις άλλες αντίστοιχες Αρχές), καθώς η μεν ποινική, αστική και διοικητική δίκη διεξάγονται με σαφείς συνταγματικούς και νομικούς κανόνες, που διασφαλίζουν την ισότητα των όπλων και τα δικαιώματα των διαδίκων, έτσι ώστε να παρέχεται κάθε δυνατότητα στους εμπλεκόμενους (κατηγορούμενους, εναγόμενους ή αιτούντες ακύρωση) να αποδείξουν το όποιο «δίκιο» τους, ενώ ο διά της τηλεόρασης ή του ραδιοφώνου διασυρμός και η δημόσια διαπόμπευση γίνονται συχνά χωρίς αυτές τις εγγυήσεις και, ιδίως, χωρίς ο εμπλεκόμενος να παρουσιάσει επί ίσοις όροις τις θέσεις του, με αποτέλεσμα οι τέτοιου είδους διαπομπεύσεις να μην επιδέχονται, συνήθως, αντίστοιχης αποκαταστάσεως. Γενικότερα, πρέπει να ομολογηθεί ότι πάμπολλες φορές οι δημοσιογράφοι έχουν πρωτοστατήσει στην αποκάλυψη σκανδάλων και συνέβαλαν έτσι αποφασιστικά ώστε να σπάσουν κάποια πυώδη αποστήματα της ελληνικής κοινωνίας (με αυτό το πνεύμα βλ. και την υπ' αρ. 26/2005 απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα). Από την άλλη όμως πλευρά, όπως ορθά έχει παρατηρηθεί από τον δημοσιογρά-

φο κ. Νίκο Κιάο («Ελευθεροτυπία» της 10.2.2005, σελ. 9), «η προσωπική ζωή δεν είναι τηλεταινία. Οι εκτροπές αυτές που γίνονται εις βάρος της προσωπικής ζωής και της ελεύθερης προσωπικής έκφρασης, μπορούν εύκολα να οδηγήσουν σε κατασκευή ενόχων, μπορούν να διαμορφώσουν κλίμα «ανεξέλεγκτων τιμών» (...). Είναι πολύ σοβαρό θέμα και επικίνδυνο, να αφήσουμε ανεξέλεγκτα και ελαφρά τη καρδία τη «δίωξη» και την «καταδίκη» εγκλημάτων, διαπλεκομένων και τρομοκρατών, σε αυτόκλητους διώκτες και τιμωρούς». Πολύ περισσότερο μάλιστα, όπως σημειώσαμε, όταν αυτές οι «τηλεδίκες» γίνονται κατά υποκατάσταση των φυσικών δικαστών και χωρίς τις συνταγματικές εγγυήσεις μιας «δίκαιης δίκης».

7. Επομένως, στις περιπτώσεις ραδιοτηλεοπτικών μεταδόσεων, η κρυφή κάμερα, η υποκλοπή τηλεφωνικών συνδιαλέξεων και τα άλλα αθέμιτα τεχνολογικά μέσα πρέπει να αντιμετωπίζονται με αυστηρότητα, λόγω της σοβαρής και συχνά ανεπανόρθωτης βλάβης που επάγονται στην ανθρωπινή προσωπικότητα και αξιοπρέπεια, να επιτρέπονται, δε, μόνο κατ' απόλυτη εξαίρεση και εφόσον συντρέχουν σωρευτικά δύο προϋποθέσεις, δηλ. (α) σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 1 του Συντάγματος, «για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων» (π.χ. αποκάλυψη σοβαρών υποθέσεων διαφθοράς) και (β) εφόσον, πριν από οποιαδήποτε μετάδοση, τεθεί το περιεχόμενο της κρυφής κάμερας ή της τηλεφωνικής υποκλοπής υπόψη των αρμόδιων δικαστικών και εισαγγελικών αρχών, ώστε, παράλληλα, να γίνει πλήρης δικαστική διερεύνηση της υπόθεσης και να αποδοθεί δικαιοσύνη επί τη βάση των εγγυήσεων ανεξαρτησίας και απροσωποληψίας που προβλέπει το Σύνταγμα².

2. Πρβλ. σχτ. και τις ακόλουθες αποφάσεις του ΕΣΡ: 403/2004, 32/2005, 74/2005, 115/2005, 194/2005, 296/2005, 57/2006, 93/2006, 202/2006 και 203/2006, 287/2006 και 288/2006, 299/2006, 316/2006, 356/2006, 365/2006, 386/2006 και 387/2006, 491/2006, 493/2006, 30/2007, 164/2007, 165/2007, 243/2007, 397/2007 και 398/2007, 493/2007, 499/2007, 534/2007 και 555/2007. 4/2008 στην ιστοσελίδα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης: www.esr.gr

* * * * *